

בשביילי דאן

לתורה וחסידות

• יו"ר ע"י חברת לומדי תורה דחסידי מודזיץ ברבנות כ"ה מרז אדמו"ר שליט"א •

תשרי תשפ"ה

ראש השנה

גליון ר"ג שנה ה'

בשביילי המערכת

זעקה של תשפ"ה

מסביב התגוללו נכרים, מבוססים בשכרותם. ניוחות עזים ומבחילים התערבו זה בזה. כוסות 'משקה מנופצות זרעו נצנוצי זוהר על האדמה החלקה והחשוכה.

זהם עמדו שם. שניים. זקופים, לא מעפעפים. חמורי סבר, חיילי הצאר.

ורק מי שהביט עמוק אל תוך עיניהם, יכול היה לזהות אותם, את הדמעות הקטנות והיבשות, את תהומות העצב, את מעיינות הגעגוע.

הם יודעים איזה יום היום. ראש השנה.

הם יודעים איפה הם היו אמורים להיות כעת בעולם מתוקן, בבית הכנסת, עם החיון והבעל תוקע.

אבל הם כאן, במעמקי הניכר, רחוקים, מנותקים, אין לחלוותי של יידישקייט מרחק אלפי קילומטרים.

רק לחלוותי קטנה בעיניים.

מאותה עיררה נחטפו, אותם קודי שפה שימרו ביניהם.

וכעת, בעומדם בתפקיד נבזה זה, לשמור על חבר המפקדים שחגגו את אחד מימי ההבל שלהם, הם עומדים נבוכים, מצפונם בוער.

להמליך את השם הם יכולים? כאן? במעמקי השאול הקפוא?

לא ראוי. לא.

להמליך את השם צריך בבגדים יפים, יהודיים, לא מדים טמאים כאלה.

להמליך אותו צריך אחרי טבילה במקווה, בבית כנסת, אחרי 'אלול' מלא הכנה.

לא כך ממליכים.

לא?!

"שמואל נחמן", לוחש החייל אל אחיו לצרה, "חשוב על כך: מעולם לא המליכו את הבורא במצב נמוך שכזה! אנחנו הראשונים לכבוש גם את השטח הזה עבורו! שמואל נחמן, לאמיר שרייען צוזאמען 'המלך'!"

והצעקה שניתנה שם, היתה האילמות ביותר מאז בריאת העולם. המחרידה ביותר, המעוררת ביותר.

המשך בעמוד ר' <<<

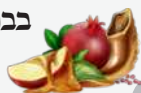
כניסת יו"ט ר"ה - 6:02 | יציאת יו"ט ראשון - 7:00 | זמן ר"ת - 7:35
זמן הדלקת נרות שבת - 5:59 | זמן צאת השבת - 6:57 | זמן ר"ת - 7:33
זמן קרי"ש מג"א - 8:48 | גר"א ובעדה"ת - 9:33

מערכת בשביילי דשא מברכת את קהילות הקודש דחסידי מודזיץ די בכל אתר ואתר,

את רכזי חברת לומדי תורה ומפעלי יודעי תורתך, את קובעי עיתים לתורה בבתי הדינים, ואת לומדי עמוד הקהילה, את עשרות האברכים העמלים בתוכניות יודעי תורתך, את כותבי השבילים בעלון השבוע זה בטוב טעם ודעת, את נדיבי הלב הנתונים כתרף וסועה למען מפעל קדוש זה, את צעירי הצאן תלמידי ישיבותינו "נחלת דן" "נחלת אברהם", אברכי המלילים להוראה, ואת מנהלי קרן הבנין ומרכז מוסדות מודזיץ בארץ הקודש.

בברכת כתיבה וחתומה טובה

אֶפְרַיִם יִשְׂרָאֵל יִשְׂרָאֵל מְשׁוּבְרֵי

איתא במדרש 'אמר הקב"ה לאברהם, במה אתה מבקש שישתעבדו בניך בגהינום או בגלויות, אמר רבי חנינא בר פפא אברהם בירר לו הגלויות, ומנין, שנאמר 'אם לא כי צורם מכם' זה אברהם, שנאמר 'הביטו אל צור חוצבתם' ו'ה' הסגרים שהסכים הקב"ה אחריו, עכ"ל.

וזהו דאמרו במדרש והוא יושב פתח האוהל, שאברהם אבינו יושב פתח גהינום ואינו מניח לישראל לירד לתוכה חוץ וכו', עי"ש. וזה בטענה כי לא כך היה המדובר רק או גלויות או גהינום, לא שניהם, כמובן, ואאמרו"ר זצוק"ל אמר: הן אמת אברהם אבינו ע"ה בחר גלות ולא גהינום, אבל לא גלות המביאה לידי גהינום, היינו עניות שהוא מעביר על דעת קונו חלילה.

(דברי ישראל)

עשרת ימי תשובה

אפסות האדם

בתיקוני זהר 'ויפן כה וכה דא עשרת ימי תשובה' (תיקון כא). והוא פלא. ויש לומר על פי מאמר חז"ל 'הסתכל בשלושה דברים ואין אתה בא לידי חטא, דע מאין באת ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון'. והנה שלושה דברים אלו מתקיימים בדרך כלל בראש השנה, יוה"כ וסוכות. כי בראש השנה בו נזכרים ונעשים על מאין באת, כיון שבו נברא האדם, וזהו 'וכל באי עולם יעברון לפני כבני מרון'. הדיק באי עולם כענין מאין באת. ביוה"כ **לאן אתה הולך למקום עפר רימה ותולעה**, ולכך מבטלין את הדברים המביאים רימה ותולעה, לא אוכלים ולא שותים ולובשים לבנים, לזכרון **לאן אתה הולך**. ובחג הסוכות, **לפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון**, ולכך יו"ט ראשון הוא ראשון לחשבון עונות.

א"כ ממילא עשרת ימי התשובה הם הממוצע בין העבר והעתיד, בין העבר של מאין באת אשר הוא בראש השנה, ובין העתיד לאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד שהם ביה"כ וסוכות. וזה פירוש הכתוב 'ויפן כה וכה וירא כי אין איש', **רצה לומר שהסתכל כה וכה על העבר מצד זה 'מאין' ועל העתיד מצד זה 'לאן ולפני מי' וירא כי אין איש עי"ז ראה ונוכח כי האיש בשר ודם איננו כלום**. ומרומז 'כי אין איש' גימט' 'מאין' לאן לפני מי'. ולכך שפיר אמר 'ויפן כה וכה דא עשרת ימי תשובה', וד"ל.

תשובה חוזרת

מחיתי כעב פשעיך וקענן חטאותיך שובה אלי כי גאלתיך (ישעיה מד, כב).

א"ז הרה"ק רבי יחזקאל מקאזמיר זצוק"ל הקשה: אם כבר נמחו פשעיו למה נצרך עוד לתשובה, ותיריך דהחטאים הם כמין מסך המסתיר מן האדם את גדלות הו"ה וכל זמן שלא שב מחטאיו ולא נמחו ממנו אינו מבין לאשורו חומר קלקולו, רק לאחר שעשה תשובה ומתקיים בו 'מחיתי כעב פשעיך' נפתחים עיני שכלו להבין בבהירות גודל העוונות והחוצפה לחטא לפני מלך מלכי המלכים, ולפי הבנתו כעת התשובה שעשה מקודם אינה מספקת ועליו לעשות תשובה שלימה מחדש, ואין לדבר סוף, כי לאחר התשובה השנית נפתחים עיני שכלו יותר וזו עליו לעשות תשובה מחדש, וכן לעולם, ונמצאו כל ימיו בתשובה. (כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א)

ליקט וערך הרב יצחק קרימלובסקי

עלי דשא

ראש השנה

ברכת התפילה

מה שמברכין זה לזה אחר התפילות בראש השנה ויום הכיפורים 'מען זאל זיך האבען אויסגעבעטען א גיט 'אהר' [יהי רצון שפעלנו ויהיה לנו מה שביקשנו שנה טובה], והלא מה דהוה הוה [והרי כבר התפללנו ונגזר עלינו מה שנגזר], אלא שהמקטרג לא יקטרג [הברכה עכשיו לאחר התפילה היא - שאפילו שפעלנו טוב, שמכאן והילך המקטרג לא יקלקל ותשאר הברכה בעינה]. (תכריך מ'מטבע של אש' - זוואלין)

המלכת המלך בחשק

אמרו לפני מלכויות כדי שתמלכוני עליכם (ראש השנה טו).

אמר: היינו 'אזוי וויי איינער טהוט א טרונק בראנפנען כדי צו מאכען אן אפעטיט. [תרגום: כמו ששותים כוס עם מעט יי"ש קודם הסעודה, כדי לעורר חשקת האכילה]. (תכריך מ'מטבע של אש' - זוואלין)

שפע רוחני

איתא בגמ' בענין גזירת הגשמים בראש השנה. פסקו להם גשמים מועטים ואחר כך הטיבו מעשיהם, מורידן בזמנן ובמקום הזרועה. פסקו עליהן גשמים מרובין ואחר כך הרעו מעשיהם, מורידן שלא בזמנן ובמקומות שבהם לא זרועה, עי"ש. ואמר: כמו כן האדם יודין בראש השנה על השפעות מחשבות קדושות לכל השנה, אמנם אם זכה להיטיב מעשיו, אזי יושפע לו השפע מחשבות קדושות בעיתו ובזמנו ובמקום זרועה, כמו בשעת לימוד התורה והתפילה ומצווה ויגדל ויצמח ויעשה פרי. ואם ח"ו בהיפך אזי הגם שנגזר עליו בראש השנה שפע מחשבות קדושות, יושפע לו אחר כך במקום לא זרועה, כמו בבית הכסא וכדומה, אשר לא יצמח משם שום טובה ודוק, והבן. (הרה"ק רבי יחזקאל מקאזמיר זצוק"ל)

פרשת האזינו

צירוף תורה שבכתב ושבע"פ

האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי (לב, א).

עיקר מלחמתו של עמלק היא נגד תורה שבעל פה המכונה ארץ, כדאיתא בילקוט ראובני 'האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי', **תורה שבכתב נקרא שמים, ותורה שבעל פה נקראת ארץ**, והתנגדות קליפת עמלק היא לירידת תורה מן השמים לארץ. וכאשר ימחה זרעו של עמלק יתקיים מה שנאמר 'והיה ה' למלך על כל הארץ, ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד', והיה שלימות השם ב'ישמחו השמים ותגל הארץ' ראשי תיבות שם הו"ה, דהיינו צירוף תורה שבכתב בחינת 'שמים' ותורה שבעל פה בחינת 'ארץ'. (נחלת דו)

גלות ולא גהינום

כי צורם מכם ו'ה' הסגרים (לב, ל).

הלכות תפילה בעשרת ימי תשובה

א. בברכת אתה קדוש מסיים המלך הקדוש¹.

ב. טעה ואמר הקל הקדוש, או שהוא מסופק אם אמר המלך הקדוש חוזר לראש².

ג. ואם תוך כדי דיבור (כדי אמירת שלום עליך רבי) נזכר אמר המלך הקדוש אינו צריך לחזור³, אבל אם שהה יותר משיעור הזה, או שהתחיל ברכה אחרת אפילו אם הוא תוך כדי דיבור חוזר לראש⁴.

ד. אמר הקל ולא סיים הקדוש גם אם שהה יותר מכדי דיבור חוזר ואומר המלך הקדוש⁵.

ה. ש"צ טעה ואמר הקל הקדוש, חוזר לראש ואומרים שוב קדושה⁶.

ו. בשבת בברכת מגן אבות אומרים המלך הקדוש שאין כמוהו⁷, ואם טעה ואמר הקל הקדוש כל שלא סיים הברכה חוזר ומתחיל מהמלך הקדוש, ואם סיים הברכה אינו חוזר⁸.

ז. בברכת השיבה שופטינו מסיים המלך המשפט⁹.

ח. טעה או שהוא מסופק אם אמר מלך אוהב צדקה ומשפט -

לדעת השו"ע אם נזכר קודם שעקר רגליו חוזר לברכת השיבה, ואם לא נזכר עד שסיים יהי לרצון (קודם שעקר רגליו) חוזר לראש התפילה¹⁰, ולדעת הרמ"א אינו חוזר¹¹.

ט. הגאונים תקנו לומר בעשרת ימי תשובה בברכת אבות זכרנו, ובגבורות מי כמוך¹², ובהודאה וכתוב, ובשים שלום בספר, ואם שכח לאומרים נזכר קודם שסיים הברכה ושכח בה אומרים במקום שנוכר, וממשיך משם על הסדר¹³, ואם נזכר לאחר שהזכיר את השם שבחתימת הברכה לא יאמר במקום שנוכר גם לא יחזור לראש הברכה משום איסור ברכה לבטלה כיון דאינו אלא תיקון הגאונים¹⁴.

1. טור ושו"ע ס' תקפ"ב ס"א, ובמ"ב ס"ב ק"ו וז"ל משום שעכשיו הם ימי דין, שהקב"ה יושב ודן כל העולם ומראה מלכותו וממשלתו שהוא בכל משלה עכ"ל.

2. שו"ע ס"א.
וכתב המג"א ס"א דכאן אינו מועיל מה שאומר צ' פעמים ברוך אתה השם המלך הקדוש כיון שאינו מזכיר שם בפירוש אלא בכינוי כשישבו ויאמר ברוך אתה ויזכיר שם ה' יחזור לרגילותו בראשונה לומר הקל הקדוש, ובשערי תשובה ס"ק א' כתב דיש חולקים ע"ז ע"ש, ובמטה אפרים ס"ז מסיק שאם אמר צ' פעמים ברוך אתה השם המלך הקדוש עם עכשיו מסופק יתפלל שנית דרך נדבה.

3. שו"ע ס"ב.
4. כ"כ בשערי תשובה ס"ב הביאו המ"ב ס"ק ד', אמנם בספר פתחי תשובה (על א"ח) כתב וז"ל ולפמש"כ הפמ"ג לעיל (ס' תפ"ז א"א ס"ק א') בלא אמר מקדש ישראל והזמנים אף אם התחיל רצה כל שלא אמר ד' מילות שיעור כד"ד יצא ע"ש, א"כ ה"נ יצא, ונראה דאף שבדין דשם הנחתי בצ"ע מ"מ הכא יש להקל טפי כיון דאיכא מ"ד בגמרא דיוצאין בהקל הקדוש עכ"ל, והביאו בספר פתחי עולם ס"ק ז'.
ובאופן שחזר מסופק אם אמר המלך הקדוש והתחיל ברכה אחרת יש לצרף שיטה זו וכל זמן שלא שהה תוכ"ז חוזר ואומר המלך הקדוש.

5. דעת תורה סעיף ב'.
6. מטה אפרים ס"ח, וכ"כ בשע"ת ס"א, וכתב בשו"ת אור לציון ח"א ס' י"ג דכן מבואר להדיא ברמב"ם ס"ו מהל' תפילה ה"ג, אמנם אחריהם הפסוק יהי לרצון וגו' שבאמירת פסוק זה עשה הישח הדעת מלומר עוד שלו באתה קדוש וכו' אינו חוזר לראש שלא יהא ציבור צריכין לענות קדושה פעם אחרת אלא חוזר לאתה קדוש ע"ש.

7. שו"ע ס"ג.
8. נחלקו בזה הפוסקים ובמטה אפרים ס"ה פסק שחוזר לראש, אבל המ"ב ס"ק י' והאלף המגן ס"ק י"ז הכריעו כהסובדים דאינו חוזר לראש.

9. שו"ע ס"א.
10. בשו"ע שם כתב ואם לא נזכר עד שעקר רגליו חוזר לראש, אמנם בס' ק"יז ס"ה כתב ואם השלים תפילתו כו' א"ע"פ שעדיין לא עקר רגליו כעקורים דמי, ובמ"ב ס"ק י"ח והו"ה אם רגליו לומר תחנונים וסיים תחנוניו, ואמר אחריהם הפסוק יהי לרצון וגו' שבאמירת פסוק זה עשה הישח הדעת מלומר עוד תחנונים ונשלמה תפילתו א"ע"פ שעדיין לא התחיל עושה שלום.

11. ס"ק ק"ח ס"א, אמנם השו"ע הרב מחמיר בדין זה וכתב בס"ב ולענין הלכה ספק ברכות להקל ולפיקח אם נזכר קודם שסיים תפלתו אינו צריך לחזור לברכת השיבה כדי שלא יבזך ספק ברכה לבטלה, אבל לאחר שעקר רגליו טוב שיתפלל עוד פעם בתורת נדבה ע"ש.

12. כתב המ"ב שם ס"ק ג' שאם נזכר תוכ"ז מאומרו ומשפט אומר המלך המשפט, אבל אם מזכיר אחר כדי דיבור שוב לא יאמר ואין מחזירין אותו, ונראה שטעמו כיון דמדינא אין צריך לחזור הרי הוא כמפסיק באמצע תפילתו, ולע"ז ז"ל דכל שלא התחיל ברכת ולמלשינים גם אם שהה תוכ"ז יחזור ויאמר המלך המשפט ויש לסמוך בזה על דברי הכף החיים ס"ק ט' דגם אם שהה תוכ"ז יכול לתקן כל שלא התחיל ברכה אחרת, וכיון דיש מחמירים בזה לכה"פ יתקן מה שיוכל ודו"ק.

13. כתב המטה אפרים ס"ג ונוהגים לומר אב הרחמים, ונכון לומר אב הרחמן מלבד בתפלת מוסף ר"ה ושבת תשובה ויה"כ ז"ל לומר אב הרחמים.

14. מטה אפרים ס"ג.
15. שו"ע ס"ה, והערתני לשון שו"ע הרב ס"ו, ובמטה אפרים ס"י כתב ונראה שאם טעה ולא אמר וכתוב ונזכר אחר שכבר אמר הקל שיעוטינו יאמר במקום שנוכר וכתוב בני בריךך בא"י ולא יחזור לתחילתו וכל החיים כיון שאמר הקל שהוא ג"כ שם ע"ש.

16. מפי אדמו"ר שליט"א, וראה בבני יששכר (מאמר ב' אות י"א) וז"ל ואציגה לפניך דקדוק חדש מה שאמר אביי (השתא דאמרת סימנא מילתא, היא אדם רגיל לאכול) בריש שתא וכו' ולא אמר בראש השנה נ"ל הוריות לנו דוקא בכניסת השנה בראשית בלילה הראשונה (הגם דעבדין תרי יומי) אין צריך לסימן בלילה שניה, הגם דבעל טה"ק כתב לערוך הסימנים גם בלילה שניה לא קחזינו לרבן קשיאי דעבדו הכי, ולא אישתימט דח מהפוסקים קמאי לומר לנו זאת רק בלילה הראשונה) ונראה לי הטעם דהנה בלילה הראשונה היא בחינת לאה ולי"ב היא בחינת רחל ורחל מסרה הסימנים ללאה הבן עכ"ל.

17. מפי אדמו"ר שליט"א, ומנהגו של אדמו"ר הנחלת דן זצ"ל כפי מה שמעתי מאדמו"ר שליט"א שלא היה עושה קידוש כי לא רצה לאכול לפני התקיעות (ובפרט ביום ראשון שהוא

כמה הארות לראש השנה
י. אכילת הסימנים - המנהג לאכול סימנים רק בלילה הראשון, ואומרים יהי רצון לפני האכילה, מלבד אתם הסימנים שמברכים עליהם, שאומרים יהי רצון אחר האכילה, והמנהג לטבול החלה בדבש מלילה א' דר"ה עד שמחת תורה¹⁵.
יא. בלילה השני לוקחים פרי חדש לאמירת שהחיינו ולא דוקא רימון¹⁶.
יב. קידוש בהפסקה לפני תקיעות, מנהג רבותינו שלא היו עושים קידוש אלא היו שותים קפה בלא קידוש¹⁷.

ברית בראש השנה
יג. מלין בין קריאת התורה לתקיעת שופר¹⁸.

החתנתנות הראוי ביום גדול זה
יד. כתב המטה אפרים (ס' תקצ"ט ס"א) וז"ל כשחוזרין הציבור כו' לבית התפילה ועדיין לא הגיע זמן תפילת כו', חלילה להם להקל ראש לישב בטל, וגם ירחיק עצמו מחברת מרעים לשוח יחד, שאף שנדמה להם שהם מדברים מענין היום והם דברי יראה, אי אפשר שלא יומשך מענין לענין של חול ושחוק וקלות ראש לישב בטל, ומכל שכן שלא יקח מקטרתו בידו להעלות עשן כמעשהו בחול, כי אף מי שנוהג להקל בשאר יו"ט להעלות העשן טיטון אף ביום ראשון, יש לו לפרוש מזה בשני ימים טובים של ראש השנה וכו', אבל בראש השנה יש לו לבעל נפש לפרוש מזה בשני הימים אם לא שיש צורך גדול לרפואה, אלא כל אחד יעסוק בשלו ללמוד או לומר תהלים הכל לפי מה שהוא אדם עכ"ל, ודע כי בזמנינו ס"ל להרבה פוסקים לאסור עישון ביו"ט.

דאורייתא, והיה אומר שיש להקל בשתייה כיון דבתחילה היו תוקעין בשחרית ונמצא דכל שלא גמר התקיעות עדיין לא נגמר תפילת שחרית ועדיין לא חל חובת קידוש, ועוד אמר כי יוצא ידי חובת הקידוש בשתיית הקפה שיש אומרים שנחשב לחמר מדינה ועל כן היה מנקש שימלאו כל הכוס, והגם שאינו במקום סעודה מ"מ כוס קידוש עצמו מותרות גם אם אינו במקום סעודה עכ"ד, ויש להוסיף כי בכוס קפה בדרך כלל יש ב' רביעיות ויוצא בזה דין קידוש במקום סעודה].
הרה"צ שמואל אליהו לנדא שליט"א מציין כי באחד מן השנים לקח אדמו"ר הנחלת דן ז"ל שני כוסות של קפה, ועל הכוס הראשון עשה קידוש אמר תקעו בחודש וגו' ושהכל ושתה, ושתה כוס שני בשביל קידוש במקום סעודה.

ובעיקר הדיון העיר הרה"ג חיים ברכיה ליברמן שליט"א שהגם שמבואר במ"ב ס' רע"ג ס"ק כ"ה שע"י חמר מדינה אין יוצא ידי חובת קידוש במקום סעודה, מ"מ בשו"ת מנחת יצחק חלק א' סימן ע"ג האריך בזה לצדד להקל לעת הצורך ע"ש, ומסיק ואחרי החיפוש בספרים מצאתי כן בת' עין יצחק (קאונא חא"ח ס' י"ב), דצייד בבשעת הדחק לסמוך בשחרית בקידושא רבה על שני כוסות של שר, או אכילת פירות, משום קידוש במקום סעודה ע"ש, ואדמו"ר הנחלת דן זצ"ל צירף סברא זו לשאר סברות שאין איסור שתיה קודם תקיעת שופר ודו"ק בכל זה.

ואלו הזקוקים לאכול ועושים קידוש, עליהם לזכור כי קדוש היום לאדונינו ואע"פ שהיה דעת מתוקף קדושת היום כי הוא נורא ואיום וכו' תנשא מלכותו, ויהיה הכל בהשקט ובהנינוג וכל באספית חברים, וביותר מזה כתב המטה אפרים ס' תקצ"ו ס"ה וז"ל אם יש ברית מילה ויש שהות ביום מצוה שילכו שמה הסנדק והמוהלים ובעלי כיבודים לעשות שמה קידוש ולאכול מפת כסנין וכו', אבל אין עושין סעודה ממש שלא יבא להקל ראש בקדושת היום ע"ש.
18. בטעם הדבר יש אריכות נפלאה באור זרוע (הל' ראש השנה ס' ע"ה) ואעתיק קיצור הדברים אם יש למול נער בראש השנה אמר אבא מרי רבי יהודה בן קלונימוס וכו' והורו כולם למול הנער לאחר קריאת התורה והפסרה קודם שיתקעו בשופר, כדי שתהא ברית מילה תכופה לתקיעת שופר שיוכר לנו הקב"ה ברית אברהם ועקידתו של יצחק, והביאו סמך לדבריהם ממטבע שטבעו חכמים בתפילת היום וקיים לנו ה"א את הברית ואת החסד ואת השבועה אשר נשבעת לאברהם אבינו בהר המוריה ותראה לפניך עקידה שעקד את יצחק בנו על גבי המזבח וכו', והיינו ברית תחלה ואח"כ עקידה דהיינו תקיעת שופר שנשחט תמורו איל, ועוד דחתימת הברכה ועקידת יצחק לזרוע היום ברחמים תזכור ברחמים בא"י כורת הברית וסמך ליה אתה נגלית דהיינו שופרות וחומתין שומע קול תנועת עמו ישראל ברחמים, והרבה מבני הישיבה היה קשה בעיניהם לעכב תקיעת שופר כ"כ בשביל המילה ורצו לדחותה עד גמר כל התפילה והשיבים רבנו גרשום אם אין מילה אין תקיעת שופר בעולם שאמר אם לא בריתי יומם ולילה וגו', ועוד דמצות מילה קדמה לתקיעת שופר, ואני הקטן מצאתי סמך לדבריהם מתשובת הגאונים וכו' דמנהג כשר הוא להיות מילה סניף לקריאת התורה ותקיעת שופר, ועוד דמצוה מן המובחר הוא להקדים מילה בהשכמה משום דזריזין מקדימין למצוות ואין נכון לאחרת אחר תפילה בסוף ה' שעות, והמאחר מצוות מילה כ"כ נראה דמצוות מילה בזויה עליו, לכן נכון להקדים להיות תכופה בין קריאת התורה לתקיעת שופר עכ"ל האור זרוע.

וברוקח (ס' ר"ה) וז"ל וכן אם אירע למול ב"ה מלין אותו לאחר קריאת התורה ואחר כך תוקעין, ואם ביום הכיפורים אחר קריאת התורה מלים בשעה שפוסקים צדקה, לפי שהשכינה אצל התורה שהרי כתוב אני עם לבבי לבנות מנוחה לארון ברית ה' ולהדום בית רגלי אלקינו ע"ש.
ובמהר"ל (סדר תפילות לר"ה אות ט') מילה בראש השנה דרש מהר"י סג"ל אין למול אחר כל התפילה כמו בשאר השנה, רק אחר קריאת התורה קודם תקיעת שופר וכו', וזכר לדבר זכור ברית אברהם ועקידת יצחק ע"ש, ובלבד (ס' תקפ"ז ס"ד) כתב ז"ל ומלין ב"ה אחר שקראו בתורה ואין ממתין אחר שיצאו מבית הכנסת כמו בשאר שבתות ויו"ט מפני שבר"ה מאריכין הרבה בהכנס"ס ויבואו לפעמים להתעכב אחר חצות היום, וצריכין למול קודם חצות משום זריזין מקדימין למצוות עכ"ל.
ובא"פ ס"ק י"ג) כתב סברא מחודשת וז"ל ושמעתי טעם לפי שאומרים עלינו במוסף ותמיד אומרים עלינו אחר המילה עכ"ל, וכוננו דהמנהג היה שהמילה בבית הכנסת היתה על סדר התפילה לפני עלינו לשבח וכמבואר בש"ח (ס' רס"ה ס"ק כ"ד) בשם הגהות מנהגים, (והשייכות עלינו למילה כתב הפמ"ג (א"א ס"ק ז) שבעלינו יש שבח המילה שהבדילנו מכל העולם בזה], ובר"ה כיון שאומרים עלינו במוסף מוטב להקדים המילה קודם מוסף ולא להמתין עד אחר התפילה ולמול קודם עלינו, ולטעם זה אין לומר עלינו לשבח אחר הברית בראש השנה כיון שהוא נתקן על סדר התפילה ודו"ק.

בנוגע לשאלתם מה המקור לפתיחת הארון קודש באמצע התפלה, מדוע פותחים בקטעים מסוימים, ומדוע בנעילה פותחים לכל התפילה.

וכעין זה כתב היסוד ושורש העבודה (שער יא פ"ט) לגבי הכריעה של עלינו לשבח בימים הנוראים 'כי בכריעה של עלינו לשבח צריך אדם להכניס בלבו שמחה עצומה עד מאד על שזכה להיות בחלקו וגורלו הקדוש של הבורא ית"ש ויתעלה, ויתן במחשבתו הודאה עצומה לית"ש על זה, כמבואר למעלה בתפלת החול ע"ש, הרי שבאמת צריך להכניס שמחה הגדולה הזו כל יום ויום, אבל בוודאי שגדלה מעלתם של ימים הנוראים, ועושים מזה עסק שלם הרבה יותר מכל השנה.

פותחים הארון הקודש רק לפיוטים ותפלות שצריכים כוונה גדולה

ד. והנה בשו"ת צמח צדק (הקדמון ס"ג) כתב 'אין פותחין ארון הקודש אלא לפיוטים ותפלות שצריכין כוונה גדולה כדי שעל ידי פתיחת ארון הקודש תתעורר הכוונה. וגם התפלה רצויה ומקובלת היא על ידי ס"ת כמבואר בכמה דוכתין'. ע"כ. ומוכח מראשית דבריו שהטעם הוא כמו שכתב הלבוש שעל ידי שפותחים את הארון הקודש מתעוררת הכוונה, שמרגישים שפותחים את השערים הפנימיים מה שבדרך כלל סגור.

על ידי התוה"ק מתקבלות התפלות

ה. ומה שכתב בטעם השני שהתפלה רצויה על ידי הס"ת הוא כמו שמבואר בגמ' (שבת י.) רבי ירמיה הוה יתיב קמיה דרבי זירא, והוה עסקי בשמעתא. נגה לצלויי, והוה קא מסרבה רבי ירמיה [-ממרה לעמוד], קרי עליה רבי זירא: מסיר אזנו משמע תורה גם תפלתו תועבה. ולכאורה קשה על מה שהקפיד עליו רבי זירא, שהרי זמן תורה לחוד וזמן תפלה לחוד, ועיין מה שכתבו בתוספות (שם יא. ד"ה כגון), והשפת אמת (שם י.) השיג עליהם וכתבו פירוש אחר, ואולי ההסבר הוא משום שכאשר האדם לומד תורה הרי הוא צריך להרגיש שאי אפשר לנתק אותו משם, ואע"פ שזמן תפלה לחוד מ"מ צריך להרגיש שקשה לו לצאת מהלימוד, ודווקא על ידי זה מתקבלת התפילה, ולפיכך הקפיד עליו רבי זירא על מה שהיה רבי ירמיה ממנהר לקום, שאילו היה שקוע לגמרי בתוך הסוגיא היה ניכר עליו שאינו יכול להתנתק ממנו אלא בקושי רב כדי לעשות מצוות השעה, ואף שבוודאי אין באפשרותינו לנסות להסביר שום דרגא באמוראים הקדושים מ"מ אין דברינו אמורים אלא בדרך חיזוק בשבילנו כדי שנקח מוסר לעצמינו להיות שקוע לגמרי בתורה בכל החושים, עד שירגיש שאינו מסוגל להתנתק מהסוגיא שעוסק בה, ודווקא על ידי זה מתקבלות התפלות. וכעין זה כתב השפת אמת שם שהטעם שרבי ירמיה מיהר לקום משום שרצה להתכונן לתפלה, ואילו רבי זירא סבר שעל ידי התורה לא יפסיד בתפלתו, ואדרבה מתקבלת יותר.

ולכן גם בשעה שאומרים תפילה מיוחדת פותחים את הארון הקודש, כדי להראות שאין אנו מסוגלים להתנתק מהתורה, ובזכות זה נתקבלו התפלות, וכמו"ש מבואר במשנ"ב (סי' תקפה סק"ג) שתוקעים על הבימה במקום שקורין בתורה, כדי שזכות התורה יגן עלינו לעלות וזכרונינו לפניו לטובה. ועי' בנפש החיים (ש"ד פכ"ו) שכתב 'לכן האדם חייב לעסוק ולהגות בה בכל עת תמיד. כדי להעמיד ולקיים כל העולמות כל רגע; ולא עוד אלא שגם כל עיקר ענין התפלה אינה תלויה רק בעסק התוה"ק ובלתה אינה נשמעת ח"ו'. ע"כ.

פתיחת ארון הקודש כדי שיפתחו לנו שערי שמים לתפילותינו

ו. עוד טעם מבואר באלף המגן (סי' תקצב ס"א) שכתוב בספרים שהטעם לפתיחת הארון קודש הוא כדי לעורר רחמים עלינו בשמים, ושיפתחו לנו שערי שמים לתפלותינו, ואנו עושים בתחתונים ומרמזים בעליונים, ומהאי טעמא נוהגין לומר בכל פעם בעת פתיחת הארון 'אבינו מלכנו פתח לנו שערי שמים לתפלותנו'. וכן כתב בדרכי חיים ושלוש שבעת פתיחת הארון הקודש אומרים פתח לנו שערי שמים לתפלותינו.

והנה 'באבינו מלכינו' אומרים לקראת הסוף 'אבינו מלכינו פתח לנו שערי שמים לתפלותינו', ולכאורה היו צריכים לומר את זה מיד כשפותחים את הארון הקודש. ואכן יש קהילות נוהגים שהקהל אומר בשקט 'פתח לנו שערי שמים לתפלותנו' בשעה שפותחים את הארון הקודש לפני אבינו מלכינו.

פתיחת ארון הקודש הוא כמו ביאת מקדש לפני ולפנים

א. בלבוש (א"ח סי' קלג ס"א) מתרעם על מה שנהגו בזמנו שהיו אומרים כל יום 'אנעים זמירות' ופותחים את ארון הקודש, כי הרמב"ם כתב (מ"ג ח"ג פמ"ה) בטעם ביאת הכהן הגדול בקודש הקדשים דווקא ביום אחד בשנה ולא יותר, כדי להגדיל את מקום המקדש, ואילו היו נכנסים לתוכו כל יום היתה מעלת קודש הקדשים יורדת בעיני אנשים, וכמו"כ פתיחת ארון הקודש הוא כמו ביאת מקדש לפני ולפנים, ומשום הכי אין לפתוח הארון הקודש בכל יום אלא בזמנים מיוחדים, ומביא ראיה ממה שאומרים כל יום 'עלינו לשבח', ואין פותחים הארון הקודש לאמירתו אלא בראש השנה וביום הכיפורים, כדי להגדילו ולהודיע להם שהוא שבח גדול ביותר, ויאמרוהו על ידי כן גם בשאר ימות השנה בכונה יותר גדולה, ולתת זה על לבם בראש השנה ויום הכיפורים שהם ימי הדין. עכתו"ד.

היוצא מדבריו שכאשר מדובר בשבח גדול ונורא פותחים את ארון הקודש כדי שיאמרוהו בכוונה גדולה וליזכור שהם ימי הדין.

פתיחת הארון הקודש קודם ברכת אבות

ב. ועל פי דבריו מובן מה שבכל מקום נוהגים בראש השנה ויוה"כ שמנגנים ניגון מיוחד בעת ברכת אבות של חזרת הש"ץ, והמעין בשער הכוונות (דרושי ראש השנה דרוש ו) תסמר שערות ראשו מגודל התיקונים בעולמות העליונים וריבוי הכוונות שיש בברכת אבות הן בימים הנוראים והן כל השנה, וז"ל שם 'כי אין שינוי וחילוק בין כוונת ברכת אבות שבימי החול לימי ראש השנה, אלא בענין כוונת הר"ו שאנו מוסיפין לכוין ביום ראש השנה בכל בחינה ובחינה בברכת אבות, אבל בכל שאר הכוונות הם שוים, ע"כ'. וא"כ למה עושים עסק כ"כ גדול בימים הנוראים מהברכה הראשונה של התפילה, והרי בכל השנה יש כמעט את כל הכוונות הללו. ולפי דברי הלבוש מובן כי על ידי שעושים עסק גדול בימים הנוראים מהברכה הראשונה, ישם האדם אל לבו כמה הברכה הזאת גבוהה, וכמה צריכים להשקיע בה כל השנה, ולפיכך נוהגים בהרבה קהילות קודש שפותחים את הארון הקודש קודם ברכת הראשונה של חזרת הש"ץ כדי שישם האדם אל לבו פחד אלקים שפותחים את המקום הכי קדוש, ואילו היו פותחים הארון הקודש כל השנה בעת ברכת אבות, היתה פגה ההרגשה הגדולה המורגשת בלב האדם כשפותחים אותו בימים הנוראים.

גודל מעלת אמירת 'עלינו לשבח'

ג. וכמו"כ ב'עלינו לשבח' שכל השנה רמה מעלתו מאוד מאוד וכמו"ש המשנ"ב (סי' קלב סק"ח) שיש לומר עלינו באימה וביראה, כי כל צבא השמים שומעים והקב"ה עומד עם פמליא של מעלה, וכולם עונים ואומרים אשרי העם שככה לו אשרי העם וכו', וכמו"ש הלבוש שזו הסיבה שפותחים את הארון הקודש להראות גודל מעלתו, ומזה ילמד האדם גודל אמירת עלינו בכל השנה.

וידוע המכתב שנשלח על ידי עדי ראייה לרבינו תם, ולפי גירסה אחרת לר"י מאורליינש מקבעלי התוספות, לגבי העלילת דם הראשונה שנהרגו שלושים ושנים יהודים על קידוש השם, וכתבו שאמרו הגוים "שמענו השיר ולא ידענו מה, אך לא שמענו כמוהו בלתי היום", וכתב אחד מבעלי התוספות "זיהי בעלות הלהב, הרימו קולם בנעימה קול אחד, ותחילה היה הנועם נמוך ולבסוף בקול גדול, ובאו ואמרו לנו מה זה שירכם, כי לא שמענו כנועם הזה, וידענו ביחוד כי עלינו לשבח היה". וכן מבואר בקינה 'אמוני' שלומי' 'ויאמרו להוציא אותם לבית השריפה, יחדיו שמחו כהכנסת כלה לחופה, עלינו לשבח שבחו בנפש כסופה". הרי שהיה ניגון מיוחד לעלינו לשבח. ומובן שכאשר שרים הניגון המיוחד 'עלינו לשבח' בימים הקדושים, פותחים את הארון הקודש כדי להראות גודל שיר הזה עד שבוודאי כל מלאכי השרת שומעים וכולם אומרים אשרי העם שככה לו.

המשך בשבילי המערכת

ואנו?

אכן, מן הראוי אולי היה שנגיע להמלכת ה' בכמה דרגות מעל. טהורים יותר, מעודנים יותר, בעיניים רכות מבכי ותחנונים של חודש ימים בציפות. אבל... האם היתה לו לבורא המלכה שכזו, כמו שלנו, השנה?

המלכה של יהודים שנאבקו משך שנה שלימה, שלא לאבד את אמונתם, שלא להיסחף אחר רוחות זרות, נלחמו יום אחר יום לשמור על קוצו של יו"ד, על קביעות עתים, על לימוד הלכה, על עליה רוחנית. המלכה של יהודים שאמנם רחוקים שנות אור מאבותיהם, בקושי נגיעה למעשי אבותם, אבל הם ניצבים כאן היום, כולם, ברצון מעומק שאין כמותו, להמליכו גם כאן, גם על העולם של תשפ"ה.

כי המלכה כזו לא היתה לו לבורא מאז הבריאה!

על כן נאמר לנפשנו: חזקי ואמצי, עמדי נא, עוררי נא - וזעקי מעומק ליבך 'המלך'!

והזעקה הזו, מובטח שתשבר רקיעים.

אזוף המכירות

מאז שאפרים זוכר את עצמו, הוא היה איש מכירות, גם אם לא ידע לקרוא לזה ככה. כבר בעודו ילדון ב'תלמוד תורה' הצליח להחליף עם ילדים כל ממתק שקיבל ב'אבות ובנים' תוך כדי שהוא מתאר אותו בצבעים חיים, בתמורה למה שרצה. גם בשיבה ניצל היטב את הכישרון שחנן אותו הבורא. כל בחור בשיבה חלם להצטרף לקבוצה שלו בפורים, כי ידע ששם יחזור עם סכום הכסף הרב ביותר בסוף היום.

לאחר נישואיו בשטומ"צ נכנס ללמוד בכולל אברכים רציני. ועם השנים נוצר צורך להביא טרף לביתו. ב'חדר קפה' של הכולל בו למד תלתה מודעה בכתב יד שהציעה סכום כסף נחמד בתמורה למכירת כרטיסי הגרלה להגרלה ארצית. אפרים החליט ללכת על זה, וברוך ה' נחל הצלחה מרובה.

משם לכאן, נכנס לתחום הזה יותר ויותר וראה ברכה בעמלו. בורא עולם חנן אותו בלשון לימודים, והוא הפך למשפך של כרטיסי הגרלה. הוא למד מה נכון להגיד, ומה לא. מה מעצבן את האנשים, ומה גורם להם להתחבר אליו. ובעיקר איך למצוא את המסילה הכי חלקה לכרטיס האשראי שלהם.

מ"מ באישון זי?

לאחר שנה בתחום פתח אפרים עסק רשמי של שירותי מכירת כרטיסי הגרלה. כעת הוא כבר העסיק תחתיו מספר עובדים אותם לימד את סודות המקצוע, ואת השיטות שעובדות בשטח, וזה אכן עבד. כמעט כל עמותה שיצאה להגרלה סינית כזו או אחרת הכירה את מספר הטלפון שלו, והוא הביא תוצאות משביעות רצון.

ואז זה קרה. אחת העמותות ערכה הגרלה על דירת ענק בירושלים. אתם יכולים לנחש ששוויה היה כמה מיליוני שקלים נכבדים. ואפרים זכה להתמנות כאחראי על פרויקט מכירת הכרטיסים. אולם כאן ציפתה לו אכזבה קטנה: מחיר כרטיס ההגרלה היה יקר מהרגיל, ומטבע הדברים המכירות אף הן היו קשות מתמיד. קונים פוטנציאליים שבימים כתיקונם קנו כל חבילה שהיה מציע להם, סרבו בנימוס לקנות כרטיס. וכך עובר יום ועוד יום. הוא נכנס יותר ויותר ללחץ וחרדה והתפלל לה' שיצליח במשימתו.

היה זה באחד הלילות הטרופים של אותה התקופה. בסיום תפילת 'ערבית' 'תפס' אפרים מחוץ לטטיבל אברך עדין בשם יונתן. הוא לא היסס. ניגש אליו, והפעיל עליו את כל המניפולציות האפשריות, כשבסופם משפט אחד: 'יונתן, אתה "חייב" לקנות כרטיס!'

'אפרים, תגיד לי כמה אחוזים אתה עושה על הכרטיס שלי, ואתרומם לך אותם ישירות...!' הוא צחק. 'אני לא מאמין בהגרלות. ולא הכרתי, מכיר, או אכיר אף אחד שזכה', הכריז רשמית. אבל אפרים, כמו אפרים, לא הרפה. הא החליט שהוא לא עוזב אותו עד שהוא קונה כרטיס.

תאמינו או לא. זה הצליח. לאחר חצי שעה של מ"מ קשוח הוא מסר לו את פרטי האשראי שלו.

זה קרה באמת!

והזוכה המאושר הוא....

סיפור מדהים על אלוף מכירות שמנהל מ"מ קשוח באישון ליל בשטיבלך. צלצול טורדני. לב דופק. וסוף מדהים שלא יוכל להשאיר אתכם אדישים.

הלב דופק בפראות

עברו שבועיים. אפרים היה נתון בעיצומה של שיחת טלפון עם לקוח רציני, ויונתן מצנתק לו על הקו שוב ושוב. אפרים עשה מהר אחד פלוס אחד, והבין מייד שהלה מתחרט על העסקה ורוצה לבטלה. הוא לא הרים לו. אולם הוא לא ויתר. נדנד לו שוב ושוב למרות שקו הטלפון שידר שיחה ממתנה. בסוף אפרים נשבר, הוא ביקש לרגע 'סליחה' מאיש שיחו ועבר ליונתן, תוך כדי שהוא מתכונן לגעור בו נמרצות על חוסר הנימוס המשווע.

הוא לא הספיק. על קו הטלפון נשמעו זעקות מלוות בכי.

א-פ-ר-ר-י-ם --- א-פ-ר-ר-י-ם --- אתה מלאך!!!

'מה קרה?!' הוא שאל. הלב שלו דפק בפראות. השכל התחיל כבר להבין. הלב סירב להאמין למילים שההוא עומד להשמיע.

'אפרים', הוא בכה. 'זכיתי בדירה בירושלים!!!' בום.

לחץ הדם שלו השתולל. הלב חישב לזנק לשמים. למעט יונתן, לא היה מאושר מאפרים באותו היום. יונתן זכה בדירה. בזכותו. בזכות ההתעקשות שלו הוא לא ידע מחסור. בסתר ליבי אפשרים קצת קנא בו, אך מצד שני חש אושר בלתי נתפס מכך ש'סידר' בן אדם לכל החיים!

בחנוכת הבית שנערכה שבועיים לאחר מכן

בבית החדש. כמובן היה אפרים 'אורח הכבוד', וזה לא נגמר בזה. לשבת שלאחריה קיבל לביתו עיצוב פירות ענק ומתנה מרשימה מלווה בברכה מרגשת במיוחד.

מאז, הפכו אפרים ויונתן לחברים קרובים בלב ונפש. בכל פעם שהם נפגשים יונתן אינו פוסק מלהודות לי על שהכריח אותו לקנות את הכרטיס. 'אתה המלאך שלי משמים!' הוא מתבטא באושר בכל פעם מחדש. אם עוברים שבועיים והם לא נפגשים, הוא מתקשר אליו לספר כמה הילדים שלו מאושרים בדירה החדשה, כמה החיים שלו השתנו בזכותו, וכמה הוא פשוט, אסיר תודה.

ביפר שמתפוצץ בדרמטיות

לא הרבה זמן לאחר מכן, אנו מוצאים את אפרים פוסע לאיטו אל תוך השטיבל לתפילת שחרית. נתקל במודעה מרהיבה של 'יודעי תורתך'. 'כל הספרים נפתחים' זעקה המודעה. 'מקבלים על עצמנו להתחזק בקביעת עיתים, וזוכים להיכתב לשנה טובה מליאה שפע רוחני וגשמי'. נאמר שם תוך ציטוט העובדה של חיל ורעדה בשמי מרום מגור הדין שייכתב על כל אחד.

האמת, ברגע הראשון זה קצת נגע בו. אולי באמת יקבל על עצמו להתחזק בקביעת עיתים כמו רוב חבריו. אבל לאחר רגע אמר לעצמו: 'פחח... אפרים, לא מתאים לך... אתה איש מכירות ויודע בדיוק איך הדברים הללו עובדים. די, נו, עוד ארגון שמתמש במניפולציות מפחידות כדי להניע אותך'.

ואז הכתה בו הבנה מטלטלת ומרעישה כמו ביפר שמתפוצץ בדרמטיות.

הוא אמר לעצמו: רגע. אפרים. מה אתה יודע? אולי...

אולי בדיוק הקבלה הקטנה הזו - היא זו שמפרידה בינך לבין שפע עצום שייגזר עליך משמים. אולי בזכותה תזכה לשנה מלאה בשגשוג רוחני וגשמי. אולי זה בדיוק הרגע שבזכותו כל חיי תישאר אסיר תודה לארגון 'יודעי תורתך'?

'כן. זה יקרה אי שם במהלך שנת תשפ"ה'. אמר אפרים לעצמו. 'פתאום אקבל את אותו צלצול טלפון מיוחל שיבשר לי את הבשורה אותה אני כל כך מצפה לשמוע'.

'וכן. המשיך להרהר. 'גם אם לא אראה זאת בעיניים גשמיות, המזל שלי וודאי יראה. אין ספק שהקבלה הזו שלי תרעיד משהו בשמים, ובזכותה אנצל מפורעניות שלא אדע עליהם מעולם. ממאורעות מפחידים ואכזריים שעומדות להתבטל בזכות אותה החלטה קטנה ונחושה'.

'זה יקרה בסוף. אני בטוח'. אמר מעט בקול.

הטלפון צלצל. יונתן על הצג.

כמו מזכיר לו כמה הוא צודק בקבלה החדשה אותה קיבל כעת על עצמו.

ישראל אשר בך אתפאר

אלומות אור מהתקשרותו ודבקותו של אחד
המיוחד שבתסידי מודז'יץ,
הגה"ה הרב ישראל מנחם קיהן זצ"ל
ברכותינו הקדושים
ליומא דהילולא ג' תשרי

ליפא וגשל

משתתף היה במעמדי הקודש, התפילות ועריכת השולחן בבית המדרש, ושואב מהם חיות. גם אחר שה'אמרי אש' העביר את בית מדרשו לשכונה אחרת בצפון תל אביב, היה רבי ישראל מנדל מכתת רגליו מביתו שבדרום תל אביב והולך מרחק רב, בכדי לזכות להשתתף בשולחן הטהור שעורך הרבי.

וכמים הפנים לפניו, זכה רבי ישראל מנדל שגם הרבי הרבה כלפיו אותו חיבה וקירוב מיוחדים. הרבי, שהכיר את רבי ישראל מנדל וידע להעריך את גדלותו, היה מקרב אותו כבן ממש, ובכל עת מצוא היה משתעשע עמו בדברי תורה וחסידות. כבר בבחרותו, כאשר רבי ישראל מנדל היה מוסר שיעור תורה מדי יום לפני שחרית בבית המדרש מודז'יץ, היה הרבי בא ונעמד מאחורי הדלת, מאזין לדבריו ונמלא עונג ונחת.

אף זאת היה ה'אמרי אש' מכבד אותו לעבור לפני התיבה כשליח ציבור באמירת 'סליחות' (בתרונות עם הרה"ח רבי יצחק ליפא פישביין ז"ל - שבשנה אחת הוא ניגש לפני העמוד בסליחות 'זכור ברית' ורבי יצחק ליפא לסליחות 'ג' מידות' בעשרת ימי תשובה, ובשנה שלאחריה להיפך).

ביטוי להערכה המופלגת ולחיבה היתירה שרחש ה'אמרי אש' לרבי ישראל מנדל, ניתן בהסכמתו לספרו 'מנחת ישראל', וכה כתב שם הרבי: "הרה"ג החסיד הגדול בתורה בחסידות ויראת שמים ובמידות טובות, הענוותן הנפלא, מלא וגדוש בתורת הנגלה והנסתר, שגדל אצלי מצעירותו".

בסוף שנת תש"מ נפל רבי ישראל מנדל למשכבו האחרון ממנו לא קם. כאשר היה רבי ישראל מנדל מוטל על ערש דווי, יומיים לפני ראש השנה תשמ"א, בא הרבי לבקר בבית החולים, כשהוא מלווה בבנו הרבי הנחלת דן. בהגיעם לחדרו, מצאוהו כשהוא מחוסר הכרה, ובהשפעת סמי ההרדמה שקיבל מהרופאים היה שרוי בתרדמת עמוקה. למרות זאת, נטל ה'אמרי אש' בידו הק' את ידו של רבי ישראל מנדל לברכו, ואז קרא הנחלת דן ואמר בקול: "רבי ישראל מנדל, עס איז 'זכור ברית' היינט ביינאכט" (היום כלילה אומרים סליחות 'זכור ברית', שרי"מ היה שליח ציבור בהם), ולתדהמת כל הרופאים פקח לפתע רבי ישראל מנדל את עיניו, הביט ברבי שבא לבקרו ובבנו, ונענע להם בראשו.

בליל שבת קודש (באותה שנה, חל ראש השנה כבשנה זו בסמיכות לשבת שובה) השלים רבי ישראל מנדל נפשו

כבר מאותם הימים, והחל ליאות לאורו.

שלוש שנים ומחצה חלפו, ובקיץ של שנת תש"ז, הגיע הרבי ה'אמרי שאול' ז"ע מניו יורק שבארה"ב לביקור בארץ ישראל, ביקור שהתארך כדי כמה חודשים, בהם הנהיג את העדה בבית המדרש בתל אביב. באותם חודשים, הרבה הרב להסתופף בצילו, ולהתענג על ה' בתפילותיו הבווערות ובשולחנותיו הטהורים של האמרי שאול, שאף הוא מצידו קירב את ישראל מנחם הצעיר והראה לו פנים שוחקות.

בט"ז כסלו תש"ח כבו המאורות, עם הסתלקותו של האמרי שאול לגנוזי מרומים. זכות היתה לו, לרבי ישראל מנדל, שזכה להיות נוכח באותו מעמד נשגב עת השיב הרבי את נשמתו הטהורה לבוראה, ונתקיים בו 'אם תראה אותי לקח מאתך'. עד סוף ימיו נצר בזכרונו את המעמד הנשגב, שהותיר עליו חותם בל יימחה.

באותם ימים שרר מצב סכנה בארץ ישראל, היה זה למחרת הכרזת האו"ם על מתן הרשות להקמת מדינת ישראל, וערביי הארץ השתוללו ושפכו את זעמם על בני היישוב היהודי. הלווייתו של הרבי התקיימה בירושלים עד למקום מנוחתו בחלקת פולין שבמרומי הר הזיתים, ורבי ישראל מנדל השתתף בה עם החסידים במסירות נפש של ממש. בשוכם מן הלוויה זרקו עליהם הישמעאלים אבנים, ואך בנס לא ניוזקו החסידים ושבו בשלום.

למרות שזכה הרב להסתופף בצילו של האמרי שאול רק כמה חודשים, הותיר הרבי ז"ע חותם בל יימחה בליבו, וכל חייו היה מקושר בלב ונפש לרבי, ודבק בו ובתורתו עד יומו האחרון ממש. הספר האחרון בו למד לפני עלותו לעולם שכולו טוב, היה הספה"ק 'אמרי שאול', שנתור מיותם על השולחן.

"שגדל אצלי מצעירותו"

אחרי הסתלקותו של ה'אמרי שאול' נישאה מלכותו של רבינו ה'אמרי אש', שישב על כס אביו והנהיג נשיאותו ברמה. מאז, הקשר שהיה לרבי ישראל מנדל עם האמרי אש היה להתקשרות פנימית ועמוקה כחסיד לרבו - התקשרות בבחינת 'לפרוש הימנה איני יכול', שכן 'כל הפורש ממך כפורש מן החיים'.

מן החשובים והנכבדים בין קהל חסידי מודז'יץ בדורות האחרונים, היה הגאון החסיד הנודע רבי ישראל מנחם קיהן זצ"ל, רב בית המדרש 'קהל חסידים' בתל אביב ובעל מחבר ספר 'מנחת ישראל', שהיה מקושר בלב ונפש, ומקורב עד מאד לרבוה"ק, ואף הם העריכוהו וכיבדוהו עד מאד.

בלשון חסידים היה שמו של רבי ישראל מנדל זצ"ל נישא בהערצה, גאונותו וחסידותו ומידותיו הנאצלות היו לשם דבר, והכל ידעו כי לא בכדי חיבבוהו רבותינו הקדושים בחיבות לא מצויה.

למרות שחלפו כבר מ"ד שנים מהסתלקותו, עדיין שמו נערץ על כלל אנ"ש, ודמותו עודנה עומדת לנגד עיני המבוגרים שעוד זוכרים אותו. כי לא אדם פשוט וחסיד ככל החסידים היה רבי ישראל מנדל, אלא גאון עצום וחסיד מופלג ובעל השגה, שכופף את קומתו הרחננית ובה להסתופף בצל הצדיקים, רבותינו הקדושים. לרגל יומא דהילולא החל בשבת קודש, יובאו אי אלו סיפורים ועדויות מהתקשרותו וקרבתו לרבותינו, ויהא החיזוק מהדברים לעילוי נשמתו.

בצל הרבי ה'אמרי שאול'

ראשית קרבתו של רבי ישראל מנדל לבית מודז'יץ, היתה בהיותו נער צעיר.

בשנת תש"ד, עברה משפחתו מירושלים להתגורר בתל אביב, שם קבעו דירתם ברחוב כפר גלעדי - לא הרחק מבית הרבי ה'אמרי אש' ז"ע, שאז טרם כיהן כאדמו"ר (כידוע, ה'אמרי אש' עלה עם אביו ה'אמרי שאול' לביקור בארץ הקודש בשנת תרצ"ו, והחליט על דעת אביו להישאר בה גם אחרי שה'אמרי שאול' חזר לפולין).

אביו, הרב דוב בעריש קיהן זצ"ל, שנודע כתלמיד חכם מופלג, רב חשוב ודרשן נפלא, היה פולישע-חסדישע איד, שזכה להסתופף בצילו של הרה"ק רבי מאיר יחיאל מאוסטרובצא ז"ע בפולין, ולקנות תורה מפי מרן החפץ חיים ז"ע. עד מהרה התוודע רבי דוב בעריש לגדלותו של שכנו האמרי אש, שעבד את קונו בסילודין וביגיעה רבה. הוא מצא בו את אשר איוותה נפשו, ונקשר עמו בקשרי ידידות והערצה.

גם הנער הצעיר ישראל מנדל, התפעל עד מאד מעבודת הקודש של האמרי אש, והביט עליו בהערצה

עשה רצונו כרצונך

אבינו מלכנו החזירנו בתשובה שלימה לפניך. אבינו מלכנו שלח רפואה שלימה לחולי עמך. נקמנו זה לזה להורות, דכשם שכאשר מנקש רממים מהשי"ת על חולה שיהיה לו רפו"ש, אין כוונתו לנקש על רפואה לשעתה, אלא מנקש ככל לכו רפו"ש לעולם ועד. כן תהיה נקשמו החזירנו בתשובה, בכוונה אמיתית שלא ישוב עוד לנכסנו, ויהיו כל ימיו בתשובה. (אמרי אש - שנת שובה)

אמונה תשובה רפואה וגאולה

רבינו מבאר את הסמיכות של הבקשה של רפואה שלמה לבקשה של תשובה שלמה שכמו שבקשת רפואה שלמה כוללת ג"כ שימשך כך הבריאות ולא יפסק כך הבקשה לתשובה שלמה צריך להיות בכוונה וברצון שימשך כך ולא יפסק, ובאמת כבר רמזו הרומזים על ההשוואה בין הרפואה והתשובה באתרוג שצריך להיות תם ושלם ורומז לארבעה דברים אמונה תשובה רפואה וגאולה שעל כולם מבקשים שיהיו בשלמות ורבינו כאן הוסיף שיהיה וישתדל ג"כ שיהיה נמשך ויהיה לזה קיום.

מילוי השליחות

יש מקום להרחיב את הדברים ולבאר שאין מדובר כאן בדמיון בעלמא שהוא מקרי בלבד אלא שיש כאן לימוד לאיש הישראלי בפנימיות נפש ובא ללמדו שלבבו יבין את גודל הנחיצות של החיים האמתיים של עשיית רצון השי"ת וממילא כמו שכאשר הוא מתפלל על רפואה בין על עצמו וכן על בני ביתו או על חבריו והוא מעביר לנגד עיניו את הקושי שיש בחוסר בריאותי וכשהוא נזכר ביסורים מיד מתעורר לבבו וממילא כל אבריו לזעוק ולהתחנן להחיש רפואה, וממילא כאשר רוצה שיתלכו היסורים הרי הוא רוצה לרחקם לצמיתות מאותו סיבה שהוא רוצה שיתלכו לזמן הקרוב, וא"כ כאשר ישים על לבו שכל ביאתנו לעולם הוא למלא שליחות בעולם של קיום תורה ומצוות וזוהו הוא ממליך את הקב"ה על עצמו ומשפיע להתפשט מלכותו אף בכל העולם, בזה מתמלא צער וחרטה על מה ששכח מלעשות רצון בוראו ויש לו מזה עגמת נפש ושופק נפשו בתפילה לפני השי"ת שיצילנו מזה ויוליכהו בדרך הישר ויחזור לדרך האמת, וא"כ כמו שרצונו למלאות לשליחותו בזמן הקרוב כך רצונו שימתמיד וימשך ההנהגה הזו בכל זמן ובכל עת.

הנאות או סיגופים

יש התמיהה על הוראה כזו שמבארת את מערכי הלב לפי עניני הגשם בהם אנו מצוים והם אומרים שבאמת עלינו להיות משועבדים לבורא בכל לבבינו ובכל נפשינו וזה כולל קבלת עול לעולם ולא רק לזמן קצר איך נוכל להדריך וללמד שהרגש שמוביל בנ"א לרצון חליים גשמיים והנאות הגוף זה יהיה הוכחה שמדריך אותנו לקבלת עומ"ש, ויתכן שטוענים עוד שידוע על צדיקים ואנשי מעלה שהיו מסגפים את עצמם ולועגים לגופו של מי שרודף אחר נוחיות שלו ואין נוכל לומר שזו תהיה העזרה והבסיס להיות דבוק בה' ותורתו.

אך באמת דבר זה כתוב בתורה ושנוי במשנה ונאמר בגמרא שאדרבה אותו רגש שנמצא בתוכנו ומעורר אותנו להנאות הגוף איתו צריכים להשתמש לרדוף אחר הנאות הנשמה, ובאור הענין הוא דכמו שנאמר בתורה יד' ה' ועני ה' ואזני ה', ואע"פ שאינו גוף ולא דומה ולא דומה לדומה, אך הקב"ה כדי לשבר את האוון וכדי שנוכל ליישב הדברים בלבינו כתב כלשון זה, ואכן תחלה מבין הילד הקטן את כח ההשגחה, והבעיה רק ע"י דמיון לכח ראיית העין וכן את כח השמיעה וקבלת התפילות רק ע"י דמיון בכח און של בנ"א ורק אם לומד ומתבונן יכול להבין שיש כח ראייה בלא עין וכח שמיעה בלא אזן וכ"ו.

תחלת עבודתו של אדם הוא לעצמו

וכן הקב"ה ג"כ כדי שנוכל להשיג את מציאותו הוא נותן לנו רשות להשיג ולהבין את המדות הנעלות של בחירה ושמחה ודבקות ע"י שנדמה את הכחות האלו בעינינו גשמיים ואח"כ מי שיתבונן יוכל להתעלות ולהתנתק מרדיפת הגוף ונשאיר עם השמחה והדבקות בלא נטיית הלב לעוה"ז אך עכ"פ בתחילה בנ"א הכלל מחד המדות הטבויעים באדם שהוא מוצא אותם פועלים ומתעוררים בעינינו עוה"ז.

וגם יובן מתוך זה שרוב אנשים כערכי אע"פ שיעקרו יראת השי"ת היא היראה מלהמרות עיני כבודו והחשש מלעשות לו היפך מנחת רוח, אך תחלת הדרך היא מיראת העונש והיא זו שמעוררת את האדם ונותנת לו כח לשמוע לקול יוצרו ולא ליצרו, ואח"כ יוסיף ויעלה מיראה ליראה עד שיבא ליראת הרוממות והכל בכח יראת העונש שהיא דרגה ראשונה בעולם היראה.

וזה נאמר בתורה בכל לבבך וכמו שדרשו בשני יצריך והיינו שנשתמש בכח התעוררות יצרו הרע ללמד את ליבו להתעורר, ושנוי במשנה עשה רצונו כרצונך והיינו שיכיר את רצונו האנושי ומתוך זה ובאותו השוואה יעשה רצון בוראו, ונאמר בגמ' בכל דרכיך דעהו ופירשו אפי' לדבר עבירה, וכן אמרו שרב ששת נשען על דלת ביתו ואמר שישו מעי שיש לכס תורה ומשניות ופירשו בגמ' ע"ז שאע"פ שבאמת התורה מועיל לכל העולם אך תחלת עבודתו של אדם הוא לעצמו.

לאלקיו ונסתלק בחתף לשיבה של מעלה. למחרת, הגיעה הבשורה המרה לבית המדרש. דבר פטירתו היכה בהלם ובצער כבד את כלל אנ"ש, שהתכנסו אז לרגל החג בצילא דמהימנותא בבית מדרשו של הרבי האמרי אש' ז"ע, עד כדי כך שהרבי נשא מדברותיו בסעודה השלישית דברי חיזוק מיוחדים (שנדפסו בספרו הק). על הפסוק בפרשת השבוע 'שאל אביך ויגדך, וקניך ויאמרו לך', וביאר שקרוצי חומר אינם יכולים להבין את הנהגתו של הקב"ה בעולם, ודברים שבעינינו נראים 'דין' אינם אלא חסד ורחמים, וזהו 'שאל אביך' כשהוא עדיין צעיר וקרוב לדבר, אזי 'ויגדך' דברים הקשים כגידין, אולם 'קניך' - אם תשאל את הזקנים, אזי 'ויאמרו לך' באמירה לשון רכה, בידועם כי הכל חסד ורחמים.

במלאות השלושים לפטירתו, נערך בבית מדרשו 'קהל חסידים' מעמד הספד לזכרו. האמרי אש' אז אמר כי אין בכוחו לבוא ולהספידו, ושיגר את אחד מרבני הקהילה להספיד בשמו ובשליחותו, והוסיף ואמר לו שיאמר בשמו כי "הרב קיהן היה חסיד אמיתי".

"כִּרְצֵ כֹּאֵה לִי"

קשר עליון דאורייתא היה לו לרבי ישראל מנדל עם הרבי הנחלת דן' ז"ע, שהיה בן גילו. הנחלת דן היה מיווד עמו בלב ונפש, ויחד התעלו בתורה וחסידות באהבת ודיבוק חברים כאחים ממש. שעות ארוכות היו יושבים יחד ועמלים על התורה ועל העבודה, בסדרי לימוד ארוכים של 5-6 שעות ברציפות. פעמים רבות אחר שלמדו ביגיעה ועיון ומרא עם תוספות ורמב"ם היו מעיינים בחידושי וביאורי הראשונים, ומה רבתה שמחתם בראותם שזכו לכוון לדברי קודשם. היתה זאת להם לאות וסימן, כי זוכים הם לכוון לאמת וללמוד כראוי וכנכון.

קביעות היתה להם ללמוד בלילה, פעם בביתו של רבי ישראל מנדל ופעם בבית הנחלת דן. ביגיעה עצומה קיימו את דברי הרמב"ם (הת"ח ג') "אין אדם למד רוב חכמתו אלא בלילה. לפיכך מי שרצה לזכות בכתר התורה, ייזהר בכל לילותיו, ולא יאבד אפילו אחת מהן בשינה ואכילה ושתיה ושיחה וכיוצא בהן, אלא בתלמוד תורה ודברי חכמה". לילות שלמים היו יושבים ולומדים כשהם שוכחים מכל הסובב, ואינם נותנים דעתם ללמוד מלבד ללימוד. לפני כמה שבועות, כאשר כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א ישב שבעה על פטירת אמו הרבנית הצדקנית ע"ה, סיפר כי פעמים רבות בילדותו כאשר היה מתעורר בלילה ומבחין כי אביו איננו בבית, היה שואל את אמו הרבנית ע"ה היכן אבא, והיא היתה משיבה לו בפשטות: "אצל הרב קיהן, לומד".

בכל הזדמנות היו מנצלים יחד את הזמן לעסוק בתורה ובעבודת ה'. מדי שבת בסיום הטי"ש שערך האמרי אש', היו שניהם נעמדים יחד על הבימה בבית המדרש, ומשוחחים בדברי תורה וחסידות. גם כאשר התאחרה השעה לא תמה השיחה, או אז היה הנחלת דן יוצא עמו יחד ומלווהו בדרכו הביתה (הנחלת דן התגורר לא הרחק מביתו של רבי ישראל מנדל), וכך המשיכו לעסוק בדברי תורה עד שהגיעו קרוב לביתו, אך הדיון התורני טרם הסתיים ורבי ישראל מנדל היה ממשיך עם הנחלת דן עד קרוב לביתו, וגם בהגיעם לשם עדיין היו שקועים בעיצומו של השיח התורני עד לשעות הקטנות של הלילה ברחובות תל אביב.

כמו כן, בהזדמנויות שונות היו יוצאים יחד אל מחוץ לעיר, הרחק משיבת כרכים הקשה, ושם חורזים בעל פה דברי תורה וחסידות.

זכר צדיק לברכה

כאשר חלה רבי ישראל מנדל ומצבו החמיר, נזעק הנחלת דן להתפלל ולהעתיך בעדו לרפואה שלימה, והיה שופך את נפשו בתפילות נרגשות שיוכיח לקום ממיטת חליו. בימי ראש השנה תשמ"א, נראה הנחלת דן כשהוא נסער עד מאד, והסתובב הלך וחזר במרפסת הקדמית של בית המדרש כשהוא אוחז תהלים בידו, עיניו אדומות מבכי ושפתיו מרחשות תפילה לרפואת ידידו הנערץ.

בשבת שובה בבוקר, בא אליו חתנו של רבי ישראל מנדל, הגה"ח רבי יחיאל מיכל גבריאלוב שליט"א לבשרו כי חתנו שבק לן חיי, אולם מיד כשהנחלת דן ראה אותו נענה ואמר לו בצער עמוק: "הרגשתי שהוא כבר נפטר".

באותו היום אמר הנחלת דן כי "הרב קיהן נפטר בדיוק בשבת שבה קוראים בתורה בענין צידוק הדין, 'הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט, א-ל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא'... והוסיף ואמר: 'אין לתאר כלל את גדלותו של רבי ישראל מנדל, היחיד שיכול להספיד אותו אינו אלא יהודי כרבי ישראל מנדל בעצמו".

גם כחלוף הזמן לאחר פטירתו, עוד שמרו ונצרו רבוה"ק את זכרו בליבם, והזכירוהו בהערכה מעת לעת. כאשר בנו וחתנו של רבי ישראל מנדל עלו למעונו של האמרי אש' לבקש את הסכמתו לחיבורו 'מנחת ישראל', אמר להם הרבי הנחלת דן 'עברו כבר יותר משנתיים מפטירתו, ובכל זאת אין יום שלא מזכירים כאן את רבי ישראל מנדל וצ"ל".

גם בשנות הנהגתו, ואף שנים ארוכות לאחר שרבי ישראל מנדל נפטר, היה הנחלת דן מעלה את זכרו בהערצה פעמים רבות, והקפיד לבוא ולהשתתף בשמחות צאצאיו. בעלותו למלא מקום אביו על כס הנהגה, התבטא ואמר: "הרב קיהן חסר לנו כאן". בכל פעם שבנו הגאון החסיד רבי מאיר שליט"א היה בא אל הנחלת דן, היה אומר לו: "אביך היה גאון גדול, ואני מתכוון גם גאון גדול במידות". בהזדמנות אחרת התבטא: "הרב קיהן היה מושלם", ולמקורביו הגיד: "הרב קיהן היה יחיד (א איינציגער)".

יהא מליץ יושר על צאצאיו ועל כלל אנ"ש להיכתב ולהיחתם לשנה טובה ומבורכת ולהפקד בגאולת עולמים.

ספר שערי תשובה לרבינו יונה שער ב אות יד

הדרך החמישית בעשרת ימי תשובה, הירא את דבר השם, לבו יחיל בקרבו, בדעתו שכל מעשיו בספר נכתבים, ובעת ההיא האלקים יביא במשפט את כל מעשה על כל נעלם אם טוב ואם רע, כי האדם נדון בראש השנה וגזר דין שלו נחתם ביום הכפורים. ובעת אשר ידע האדם כי יביאו את דינו לפני מלך בשר ודם, הלא יחרד חרדה גדולה וישית עצות בנפשו, ובכל דרכי חריצות יחיש מפלט לו, ולא תעלה על רוחו לפנות על ימין או על שמאל ולהתעסק ביתר חפציו, ולא ישגיח לפתח ולשדד אדמתו, ולא יפנה דרך כרמים, ולא יתרפה ביום צרה מהכין לב להנצל כצבי מיד. לכן מה נואלו היוצאים לפעלם ועבודתם עדי ערב, בימים הנוראים ימי הדין והמשפט, ואינם יודעים מה יהיה משפטם! הלא להגותם יהגה לבם ביום שידובר בס, שנאמר (שיר השירים ה, ח): "מה נעשה לאחותנו ביום שידובר בה".

וראוי לכל ירא אלקים למעט בעסקיו ולהיות רעיוניו נחתים, ולקבוע ביום ובלילה עתים, להתבודד בחדרו, ולחפש דרכיו ולחקור, לקדם אשמורות, ולהתעסק בדרכי התשובה וכשרון המעשה, ולשפוך שיח, ולשאת תפלה ורנה, ולהפיל תחנה, והעת עת רצון והתפלה נשמעת בה, כענין שנאמר (ישעיה מט, ח): "בעת רצון עניתך וביום ישועה עזרתך", ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (יבמות מט ב, ישעיה נה, ו): "דרשו ה' בהמצאו" - אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכפורים. ומצות עשה מן התורה להעיר אדם את רוחו לחזור בתשובה ביום הכפורים, שנאמר (ויקרא טז, ל): "מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו", על כן הזהירנו הכתוב שנטהר לפני ה' בתשובתו והוא יכפר עלינו ביום הזה לטהר אותנו.

שהשמחה במעונם

הר"ר אהרן רביץ הי"ו טבריא
להולדת הבן

הרה"ח אריה פניגשטיין הי"ו אשדוד
הרה"ח מיכאל רוטשטיין הי"ו בני ברק
להולדת הנכד/ה

הגה"ח אריה רוטשטיין שליט"א בני ברק
הרה"ח שמואל פניגשטיין שליט"א בני ברק
להולדת הנין/ה

זמנים בצל הקודש

- עריכת השוה"ט לבילי שב"ק האוינו מיד אחר תפילת מעריב
- אמירת סליחות י"ג מדות ביום רביעי ז' תשרי בשעה 23:45
- אמירת תשליך ביום חמישי ה' תשרי בשעה 17:30 בפנינת החי בבני ברק

ניתן להשיג ביו"ט ר"ה
בביהמ"ד הגדול
שאלות חזרה
על כל מסכת סוכה
לקראת מבחן 'יודעי תורתך'
ביום רביעי כ"ח תשרי תשפ"ה

נא להתפלל ולהעתיק רחמים עבור
יעל בת צביה
רבקה בת צפורה בריינדיל
לרפואה שלמה בתוך שאר חולי עמי ישראל

☎
02-649-3362
לשמיעת שיעורים בעמוד יומי במסכת סוכה חפי
הרה"ח ג' אוריאל רוטנברג שליט"א
שמונה
36
1 שיעור יומי
2 שיעור סיכום שבועי
3 השאת הערות עיוניות על הסוגיא

**נר ל
הספרים
נפתחים**

חיל ורעדה בשמי מרום.
בוהן כליות גוזר דין,
חותך סופר ומונה.

כולנו מקבלים על
עצמנו להתחזק
בלימוד התורה
הקדושה בקביעת
עיתים,
וזוכים להיכתב
לשנה טובה מליאה
שפע רוחני וגשמי!

**יודעי
תורתך**

מגבית חלוקת חגים תשפ"ה
ניתן לתרום בעמדות נדרים ע"ש עולם החמד - חסידי מודז'ין

תודותינו וברכותינו נתונות לאלו שנדרכו הוצאת הגליון

<p>לע"נ הרה"ח אפרים פישל נחום בן הרה"ח עזריאל ז"ל סוכובסקי נלב"ע יום ב' דראש השנה תשס"ח הונצח ע"י בנו הרה"ח יוסף הי"ו נ"י.</p>	<p>שיחות בעניני חודש אלול ותשובה בקו חברים מקשיבים 02-6493362 בשלושה 1/1/3/6</p>	<p>שיעורים על סדר התפילה בסליחות וראש השנה מאת הרב שמואל קרימלובסקי בקו חברים מקשיבים שלושה 6319</p>
<p>לע"נ הר"ר מרדכי מאיר ב"ר משה דוד ז"ל קסטנבוים נלב"ע כ"ב טבת תשפ"ד הונצח ע"י בנו הר"ר אריה הי"ו</p>	<p>לע"נ הר"ר אליהו עקיבא ב"ר דוד ז"ל טיילור נלב"ע כ"ח אדר"א תשפ"ד הונצח ע"י בנו הר"ר אברהם יעקב הי"ו</p>	<p>לע"נ הר"ר יהודה ב"ר מאיר אליעזר ז"ל רוטנברג נלב"ע ט"ו טבת תשפ"ד הונצח ע"י בנו הרה"ח אוריאל שליט"א</p>